İSTANBUL KALKINMA AJANSI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA BAKANLIĞI

Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

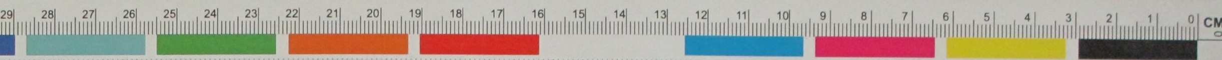
İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

CM

İ.B.B
ÜRK KİTAPLIĞI
1148
1924
ancı Dil Kitapları Koleksiyonu

مصادر عربيه

جامع و محرری

الحاج مصطفی الشامی

معارف نظارت جلیله سنك رخصتنی حائزدر

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سی — باب عالی جوارنده ابوالسعود
جاده‌سنده نومرو ٧٢

١٣٠٩

﴿ مصادر عربیه ﴾

جامع و محرری

الحاج مصطفی الشامی

معارف نظارت جلیله سنك رخصتنی حائزدر

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سی — باب عالی جوارنده ابوالسعود
جاده‌سنده نومرو ۷۲

۱۳۰۹

﴿ افادهٔ مخصوصه ﴾

معلوم اولدیغی اوزره هر لسانك تحصیلی او لسانك قواعد صرفیه‌سنه وقوف ایله اولور.

صرف — معانئ مقصوده‌نك حصولی ایچون مصدری امثلهٔ مختلفه‌یه تحویل ایدرك بو واسطه ایله مراد اولنان هر بر معنایی وجوده کتیرمکدن عبارتدر.

سلطان السنه اولان لسان عذب البیان عربینك علم صرفی حقنده الده متداول بولنان {بنا} رساله‌سنك اوتوزبش بابنده موجود اولان مصادر، اوزان ومعانیسی ایله برابر — متعدیلرك اوزرینه {م} ولازملرینك اوزرینه {لا} اشارتی وضع

ایدیله‌رك — تحریرینه متجاسر اولدیغم اشبو رساله‌ده جمع وتلفیق اولنمشدر.

ترتیب وتألیفنده متعدد کتب صرفیه ولغات عربیه‌یه مراجعت ایدلمشدر. طلبه‌نك استفاده‌سی ایچون بویله بر اثرجكك تألیفنه ابتدار اولندی.

« ومن الله التوفیق »

مکتب بحریهٔ شاهانه‌ده
امام صنف اول
شاملی الحاج مصطفی
داعیلری

امثلهٔ مختلفه ومطرده‌نك اصلی علمای بصریونه كوره (مصدر) اولوب — مطلوب اولان معنانك حصولی ایسه اصل اولان مصدرك امثلهٔ مختلفه ومطرده‌یه تحویلی ایله اوله‌جغندن اوتوز بش بابك هر برندن بر قاچ مصدر بیان اولنور.

ثلاثی مجرد مصدرلری سماعیدر ؛ یعنی هر بر فعلك مصدری قاعده ایله اولمیوب عربدن ایشدلدیكی وجهله‌در.

(برنجی بابدن كلان مصادر ؛ اون اوچ وجه اوزره‌در)

« ۱ » (فَعْل) وزنی اوزره كلیر.

لا اَكْل يمك	م اَمْر بیورمق	م اَخْذ آلمق	م جَرّ چكمك	م حَشْر طوپلامق
لا حَلّ چوزمك	م خَلْق یراتمق	م رَجْم طاشلمق	م رَدّ كیری آتمق	م رَمْز اشارت ایتمك

م سَتْر اورتمك	م سَدّ قاپامق	م شَتْم سوكمك	م شَدّ باغلامق	م شَقّ یارمق
م شَمّ قوقلامق	م صَبّ هرهانكی بر مایعی دوكمك	م عَدّ صایمق		
م فَصْد دیرسكك اویناق محلندن قان آلمق	م فَصْل آیرمق			
م قَتْل اولدرمك	لا كَتْم بر سوزی ویا بر خبری صاقلمق			
م كَفّ منع ایتمك	م لَفّ دوروب بوكمك	م مَدّ چكمك، اوزاتمق		
م مَسْح صیغامق	لا مَكْر حیله ایتمك	م نَصْر یاردم ایتمك		

لا	م
نَفْخ	هَدْم
اوفورمق	ییقمق

«٢» (فِعْل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
ذِکْر	صِدْق [*]
آکمق ، یاداتمك	طوغری سویلمك

لا

فِسْق

عصیان وکناه ایشلمك

«٣» (فُعْل) وزنی اوزره کلیر :

لا	م
جُوع	شُکْر
آجقمق	تعظیم اوزره مدح وثنا ایتمك

لا

کُفْر

وحدانیتی ویاخود نبوت وشریعتی انکار ایتمك

[*] (اَلنَّجَاةُ فِی الصِّدْقِ) حدیث شریفنده وارد اولمشدر

«٤» (فَعَل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا	لا
طَلَب	نَظَر	هَرَب
ایستمك	باقمق	قاچمق

«٥» (فَعِل) اوزره کلیر :

م

خَنِق

بوغمق

«٦» (فَعَال) وزنی اوزره کلیر :

لا	م	م	لا
ثَبَات	رَجَاء	طَوَاف	فَسَاد
پایدار اولمق	اومق	طولاشمق	آزمق ، حیله ایتمك

لا	لا
کَسَاد	نَبَات
رواج بولمامق	اوت بتمك

«٧» (فِعال) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
صِراف	صِیام
دیشی کوپك قیزغین اولمق	اوروج طوتمق

لا
قیام
ایاق اوزره قالقوب طورمق

«٨» (فُعال) وزنی اوزره کلیر :

م	لا
دُعاء	سُعال
درکاه الٰهیدن خیر واحسانی رجا ایلمك	اوکسورمك

لا
صُراخ
حیقرمق

«٩» (فَعالَه) وزنی اوزره کلیر :

م	لا	لا
حَراسَه	شَطارَه	طَهارَه
حفظ ایلمك	شن اولمق	پاك اولمق

«١٠» (فِعالَة) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا	م
تِلاوَة	عِبادَة	کِتابَة
قرآن کریم اوقومق	قوللق ایتمك	یازی یازمق

«١١» (فُعلان) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
کُفران	نُقصان
برشیء انکار ایتمك	اکسلمك

«١٢» (فِعلان) وزنی اوزره کلیر :

م
خِذلان
بر آدمه مدد ونصرت ایتمیوب خوار وذلیل ایتمك

لا
کِتمان
بر سوزی ویا بر خبری کیزلمك

«١٣» (فُعُول) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا	لا	لا
خُرُوج	خُلُود	دُخُول	سُرُور
چیقمق	دائم اولمق	کیرمک	سویندرمک، سویمک

لا	لا
سُکُوت	صُدُود
صوصمق	برنسنه‌دن اعراض ایلمک ، یوز چویرمک

لا	لا	لا
عُبُور	قُعُود	هُبُوب
طاریولدن کچمک	اوطورمق	یل اسمک

(ایکنجی بابدن کلان مصادر ؛ اون بش وجه اوزره‌در)

« ١ » (فَعْل) وزنی اوزره کلیر :

م	م	م	م
بَیْع	حَفْر	رَبْط	رَعْی
صاتمق	قازمق	باغلمق	حیوانی اوتلاتمق

م	م	م	م
رَمْی	سَقْی	سَیْر	ضَرْب
آتمق	ایچیرمک	یوریمک	اورمق

م	م	م	م
غَسْل	غَصْب	قَصْر	کَسْر
ییقامق	زور ایله آلمق	برنسنه‌یی قیصه قیلمق	قیرمق

	م	م
کَنْس	کَیْل	لَمْس
سپورمک	اولچمک	برنسنه‌یه ال دکدیرمک

لا	م	م
مَیْل	نَصْب	نَظْم
اکلمک، یونلمک	دیکمک، تعیین ایتمک	دیزمک

لا	م	م	م
نَیْل	وَزْن	وَصْف	وَعْد
نائل اولمق	طارتمق	اوکمک	ایلکه سوز ویرمک

« ٢ » (فَعِل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
کَذِب ، کِذْب	سَرِق ، سَرِقَه
یالان سویلمک	چالمق

« ٣ » (فُعَل) وزنی اوزره کلیر :

م	لا
هُدیً ، هِدایَة	سُریً ، سِرایَة
طوغری یوله دلالت ایتمک	کیجه یوله کیتمک

«٤» (فَعَالْ) وزنی اوزره کلیر :

م	لا	لا
قَضَاءْ	قَرَارْ	ضَلَالْ
حکم ایتمك	ثابت وساکن اولمق	آزغون وکمراه اولمق

م
عَتَاقْ ، عتق
آزاد ایتمك

«٥» (فَعِيلْ) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
خَبِيبْ	دَبِيبْ
آت قسمنه مخصوص برکونا یلمك	اعتدال اوزره یوریمك

لا	لا	لا
صَهِيلْ	نَبِيحْ	وَجِيفْ
آت کشنمك	کوپك حاولمق	دپرنمك

وَعِيدْ
فنالکه وعد ایدوب قورقوتمق [*]

[*] عندالعرب خلف وعد — کذبدر . و خلف وعید — کرمدر . زیرا وعد کرمدن حاصل اولمغله انك تغییری لآمت اولدیغندن لایق دکلدر . لکن وعید غضبدن حاصل اولوب غضب ایسه ساکن وزائل اوله بیله جکندن وعیدك دخی زوالی درکاردر .

«٦» (فُعُولْ) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا	لا	لا
اُفُولْ	خُسُوفْ	رُجُوعْ	كُسُوفْ
غائب اولمق	آی طوتلمق	کیری دونمك	کونش طوتلمق

لا	لا	لا	لا
نُزُولْ	وُجُوبْ	وُرُودْ	وُصُولْ
اینمك	ثبوت وتمکن اوزره لازم اولمق	کلمك	ایرشمك

وُقُوفْ
اکلنوب طورمق ، مطلع اولمق

«٧» (فِعَالْ) وزنی اوزره کلیر :

م	لا	لا
بِنَاءْ	شِرَاءْ	فِرَارْ
یاپی یاپمق	صاتون آلمق	قاچمق

«٨» (فَعَالَةْ) وزنی اوزره کلیر :

لا	م
جَلَالَةْ	دَلَالَةْ
بیوك اولمق	یول کوسترمك ، بیلدیرمك

لا
ضلالة

آزمق . طریق حقدن چیقمق

« ٩ » (فعاله) وزنی اوزره کلیر :

م — لا — لا
حمایة — درایة [١] — زیاده

برنسنه‌دن مؤذیاتی منع ایله حفظ ایلمك — بیلمك — آرتمق

م
عنایت

ایلك ایتمك خصوصنده التزام اهتمام ، بالاهتمام احسان ایتمك

م
کفایة

یتیشور اولمق ، کافی اولمق

« ١٠ » (فعله) وزنی اوزره کلیر :

لا
صیحه
حیقرمق

[١] برقوله کوره حیله ایله برتقریب بیلمك ایمدی درایت ایله خدای متعال وصفلنمز .

« ١١ » (فعله) وزنی اوزره کلیر :

م
غلبه

زور وقهر ایله بری اوزرینه غالب کلمك

« ١٢ » (فعلان) وزنی اوزره کلیر :

م
لیان

برکیمسه‌یه ملایمتله معامله ایتمك

« ١٣ » (فعلان) وزنی اوزره کلیر :

م
حرمان

برکیمسه‌دن برنسنه‌یی منع ایدرك آنی مأیوس ایتمك

لا — لا — لا
عرفان ، معرفه [١] — عصیان — وجدان [٢]

بیلمك ، اقرار ایتمك — اطاعتسزلك ایتمك — بولمق

[١] علم ومعرفت بیننده فرق واردر . زیرا معرفت برشیئی تفکر وآثارینی تدبر ایله بیلمکدن عبارت اولمغله علمك مفهومندن اخص اولور . بونك مقابلی انکار وعلمك مقابلی جهلدر . علم وجه کلی ایله بیلمك ، معرفه وجه جزئی ایله بیلمك معناسنه‌در . بوجهتدن حق تعالی‌یه معرفه اسناد اولنمز . کذلك حق تعالی‌یه علم تعدیه اولنمز .
[٢] بو حواس خمسه‌نك بریله اولور .

«١٤» (فُعْلانْ) وزنی اوزره کلیر :

غُفْرانْ

ستر ایتمك ، کناهی عفو ایتمك

«١٥» (فَعَلانْ) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
جَرَيانْ	سَيَلانْ
آقق وسرعتله مرور وکذر ایتمك	آقق
لا	لا
طَيَرانْ	غَلَيانْ
اوچمق	قاینامق

(اوچنجی بابدن کلان مصادر ؛ اون وجه اوزره‌در)

«١» (فَعْل) وزنی اوزره کلیر :

م	م	لا	لا
بَدْأ	بَعْث	بَلْع	جَمْع
باشلمق	کوندرمك	یوتمق	طوپلامق
م	م	م	
خَدْع	دَفْع	ذَبْح	
الداتمق	صاومق	بوغازلمق	

م	م	م
رَفْع	زَرْع	سَحْب
قالدیرمق	اکین اکمك	چکمك
م	لا	
سَحْق	سَعْد ، سُعُود	
برنسنه‌یی دوکوب ازمك	قوتلی اولمق ، مبارك اولمق	
م	م	م
فَتْح	قَطْع	قَلْع
آچمق	کسمك	قوپارمق
م	لا	م
مَدْح	مَزْح ، مِزاح ، مُمازحه	مَنْع
اوکمك	لطیفه ایتمك	آلیقومق
م		
نَفْع	وَضْع	
فائده ایتمك	یره قویوب براقمق ، چوجق طوغورمق	

«٢» (فَعِل) وزنی اوزره کلیر :

م

سِحْر

جادیلق ایتمك ، بویوجیلك ایتمك

«٣» (فُعْل) وزنی اوزره کلیر ؛

م

شُغْل

برنسنه ایله اوغراشوب مشغول قیلمق یاخود اولمق

م

نُصْح

نصیحت ویرمك

«٤» (فَعَال) وزنی اوزره کلیر :

لا	م
ذَهَاب	وَدَاع
کیتمك	کیدن مسافر ایله وداعلشمق ، وداع ایتمك

«٥» (فُعَال) وزنی اوزره کلیر :

م

سُؤَال

صورمق

«٦» (فَعَالَة) وزنی اوزره کلیر :

لا

مَهَارَة

حاذق واستاذ اولمق

«٧» (فِعَالَة) وزنی اوزره کلیر :

م	لا
رِعَايَت	قِرَائَت
کوزتمك ، حرمت ایتمك	اوقومق

«٨» (فُعَالَه) وزنی اوزره کلیر :

لا

دُعَابَه

لغو ولطیفه ایتمك

«٩» (فُعْلَه) وزنی اوزره کلیر :

رُؤْيَه

باقمق ، کورمك

«١٠» (فُعُول) وزنی اوزره کلیر :

لا

جُحُود

برنسنه‌یی بیلیرایکن انکار ایتمك

لا

صُعُود

نردبان وطام مقوله‌سی کبی یوکسك محله چیقمق

طُلُوع

يلدز وكونش طوغمق ، نا كهانى چيقه كلمك

وُقُوع

يوقاريدن اشاغى يه كيتمك

﴿ دردنجى بابدن كلان مصادر ، اون التى وجه اوزره‌در ﴾

«١» (فَعْل) وزنى اوزره كلير :

جَهْل — بيلمز اولمق

حَمْد — سپاس وثناء جميل ايتمك

خَوف، مَخافه، خِيفه — قورقمق

سَمْع — ايشتمك

عَضّ — برنسنه‌يى ديش ايله ايصرمق

عَىّ — برنسنه‌دن عاجز اولمق ، يورلمق

فَهْم — اكلامق

لَبْث — بريرده اكلنوب طورمق

لَحْس — يالامق

«٢» (فِعْل) وزنى اوزره كلير :

اِذْن — دستور واجازت ويرمك

حِفْظ — صاقلمق ، ازبرايتمك

رِبْح — تجارتده كارايتمك

ضِحْك — كولمك

عِلْم — برشيئك حقيقتنى بيلمك

«٣» (فُعْل) وزنى اوزره كلير :

حُزْن — غمكين اولمق

رُحْم، رُحُم، مَرْحَمَت — اسركمك، شفقت ايتمك

شُرْب، شَرْب، شِرْب — ايچمك

عُسْر — كوچ اولمق

لُعْب، لَعْب، لِعْب، لَعِب — اوينامق

نُضْج، نَضْج — ات، اتمك بونلره مماثل شيلر پخته اولمق

«٤» (فَعَلْ) وزنى اوزره كلير :

م تَبَعْ — بركيمسه يه اويمق

لا تَعَبْ — يورلمق

لا حَدَبْ — قنبور اولمق

لا شَبَعْ — طويمق

لا عَجَلْ ، عَجَلَه — برشئ وقتندن مقدم طلب وتحرى ايلمك

م عَمَلْ — ايشلمك

لا فَرَحْ — سوينمك

«٥» (فِعَلْ) وزنى اوزره كلير :

لا سِمَنْ ، سَمانه — سمورمك

«٦» (فَعالْ) وزنى اوزره كلير :

م جَفاء — اينجتمك ، اذيت ايتمك

لا سَماعْ — ايشتمك

«٧» (فَعالَةْ) وزنى اوزره كلير :

لا سَعادة — نيكبخت وخوب طالع اولمق

لا شَهادة — برنسنه نك حقيقتنه مطلع اولوب قطعى بيلمك

لا فَطانَت — چابوق اكلامق

«٨» (فِعالْ) وزنى اوزره كلير :

م لِقاء — بولشمق قاوشمق

«٩» (فَعْلَةْ) وزنى اوزره كلير :

لا خَشْيَة — قورقمق

م رَحْمة — اسركمك ، آجيمق

« ١٠ » (فُعْلَة) وزنى اوزره كلير .

لا

قوّة

كوجلى اولمق

« ١١ » (فُعْلَان) وزنى اوزره كلير :

لا

خُسْرَان ، خَسَار ، خَسَارَت

ضرر وزيان ايتمك ، ضلالتده اولمق

« ١٢ » (فِعْلَان) وزنى اوزره كلير :

لا

نِسْيَان

اونوتمق

« ١٣ » (فَعَلَان) وزنى اوزره كلير :

م

شَنَآن

بغض وعداوت ايلمك

« ١٤ » (فَعَالِيَه) وزنى اوزره كلير :

لا

كَرَاهِيَه

خوشلنميوب ايكرنمك

« ١٥ » (فَعُول) وزنى اوزره كلير :

لا

قَبُول

تكليف اولنان نسنه‌يى رد ايتميوب اخذ ايلمك

« ١٦ » (فُعُول) وزنى اوزره كلير :

م

رُكُوب

بنمك سوار اولمق

(بشنجى بابدن كلان مصادر ؛ اون وجه اوزره‌در)

« ١ » (فَعْل) وزنى اوزره كلير :

لا

مَجْد

اهل شرف اولمق

«٢» (فِعْل) وزنی اوزره کلیر :

لا
حِلْم
یواش طبیعتلی اولمق

«٣» (فُعْل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا	لا
بُخْل	بُعْد	حُسْن
خسیس اولمق	اوزاق اولمق	خلقتی کوزل، طبیعتی ایو اولمق
لا	لا	لا
عُشْب	قُبْح	قُرْب
یر اوتلانمق	چرکین و فنا خویلی اولمق	یقین اولمق

«٤» (فَعَل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
شَرَف	کَرَم
ناس بیننده معتبر اولمق	جومرد اولمق

«٥» (فِعَل) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
ضِخَم ، ضَخامه	عِظَم ، عَظامه
عظیم الجرم اولمق	اولو اولمق
لا	لا
کِبَر	صِغَر ، صَغار
بیوك اولمق ، بیومك ، یاشلی اولمق	ذل وحقارته راضی ومتحمل اولمق

«٦» (فَعال) وزنی اوزره کلیر :

لا	لا
جَمال	کَمال
بر آدمك خلق وخلقتی کوزل اولمق	بر شیئك جمیع اجزاسی یرلی یرنده تام اولمق

لا
صَلاح
ایی اولمق

«۷» (فَعالَة) وزنى اوزره كلير :

لا لا لا

ثَقالَتْ جَبانَتْ شَجاعَتْ

آغر اولمق — قورقاق اولمق — قورقيله جق احوالدن قورقمامق

لا لا

صَلابَتْ ظَرافَتْ

پك اولمق — ذكى وزيرك اولمق

«۸» (فُعُولَة) وزنى اوزره كلير :

لا لا

سُهُولَتْ صُعُوبَتْ

قولاى اولمق — كوچ وچتين اولمق

«۹» (فَعَلَه) وزنى اوزره كلير :

لا لا

كَثْرَة نَدْرَة

چوق اولمق — نادر اولمق ، كمياب اولمق

«۱۰» (فُعْلَه) وزنى اوزره كلير :

لا لا لا لا

حُمْرَه صُفْرَه زُرْقَه خُضْرَه

قزارمق — صرارمق — مائى اولمق — يشيل اولمق

(التنجى بابدن كلان مصادر ؛ بش وجه اوزره‌در)

«۱» (فَعْل) وزنى اوزره كلير :

لا لا لا

وَفْق وَمْق وَلْى

موافق اولمق اويغون كلمك — سومك — برنسنه‌يه پك يقين اولمق

«۲» (فُعْل) وزنى اوزره كلير :

لا

يُبْس

ياش نسنه قورومق

«۳» (فَعَل) وزنى اوزره كلير :

لا لا لا

وَرَع وَرَم وَلَه

كناه وناسزا شيلردن صاقنمق — برعارضه‌يه مبنى بدنك هرهانكى محلى شيشمك — حزن سببيله عقل كيدوب سرسم اولمق

« ٤ » (فَعَالَه) وزنی اوزره كلیر :

وَثَاقَه	وَرَاثَه ، اِرْث ، تُرَاث
محكم وثابت اولمق	وفات ایدن آدمك مالنه وفاتی سببیله بالحق صاحب ومتصرف اولمق

« ٥ » (فُعْلَان) وزنی اوزره كلیر :

حُسْبَان

حساب ایتمك ، ظن ایتمك

ثلاثی مجردك ماعداسنك مصدرلری قیاسیدر كه هر بر بابك مصدری بر قاعده ایله بیلنور .

رباعی مجرد ، بر باب اولدیغی معلومدر . بو بابك قیاس اوله‌رق مصدری ایكی وزن اوزره كلیر . بری (فَعْلَلَة) وزنی اوزره‌در : دَحْرَجَة ، سَرْفَهَة كبی . دیكری (فِعْلَالاً) وزنی اوزره‌در : دِحْرَاجاً ، سِرْفَاهاً كبی . قال الله تعالی (اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا)

معلوم اولسون كه بو باب (حكایه‌یی اختصار) ایچون كلیر . یعنی بر كلامك سویلندیكنی افاده واخبار ایچون اول كلامدن اختصار اولنه‌رق مشتق قیلنور . مثلا (بَسْمَلَ زَیْدٌ) دینلدكده معناسی (زید ، بسم الله الرحمن الرحیم دیدی) دیمك اولور كه (بِسْمِ) كلمه‌سنه لفظهٔ جلاله‌دن بر (ل) علاوه اولنه‌رق سویلنور . بو مثللی اختصار حكایه‌یه (منحوت) دینور . (نحت) اصل عربیده اغاج یونتمق معناسنه اولوب بعده ایكی كلمه تصویرینه (منحوت) تعبیر اولنمشدر : حَمْدَلَه ، صَلْوَلَه ، بَسْمَلَه ، كبی .

(رباعی مجرد بابندن كلان مصادر)

بَسْمَلَه	حَمْدَلَه	صَلْوَلَه	سَبْحَلَه
بسم الله الرحمن الرحیم دیمك	الحمد لله دیمك	اللهم صل علی محمد و آله دیمك	سبحان الله دیمك
حَوْقَلَه	حَسْبَلَه	جَعْفَلَه	تَرْجَمَه
لاحول ولا قوة الا بالله دیمك	حسبی الله دیمك	جعلنی الله فداك دیمك	بر لسان ایله سویلنان كلامی بشقه لسان ایله تعبیر ایتمك

جعبله دحرجه دربجه بعثره

سرعت یوارلمق رکوع ایدر کبی باشنی برنسنه‌یه دقتله باقمق،

ایتمك اکمك وخجیل ومحجوب برشیء کشف

اولمق واستخراج ایتمك

حرجمه قشعره جربزه زلزله

طوپلمق تویلر اورپرمك سریع العقل اولمق صاللانمق

وسوسه حصحصه عربده

قلبی قارشدرمق بلورمك کوتوخویلی اولمق

خطبه برقشه ولوله

یره چالمق پراکنده اولمق غصه‌لنمك، فریاد ایتمك

خمخمه

سوزی ککزدن سویلمك

طأطأة لألأة

باشی اشاغی اکمك پارلمق

(افعال بابندن کلان مصادر)

افعال بابندن کلان مصادر همزه‌نك کسریله (افعال)

وزنی اوزره کلیر . و بو مثللی همزه‌نك فتحیله بولنان

کلمه، جمعدر . مثلا (قسم) ك جمعی (اقسام) اولدیغی

کبی . ایمدی افعال بابندن کلان مصادر شونلردر .

ابداع ابراء

ایجاد ایتمك ، یکی شی چیقارمق دردومصیبتدن آزاد ایتمك ،

بریء الذمه قیلمق

ابراز ابرام ابطال

آشکار ایتمك ثقلت ویرمك ، بوش و باطل و بیهوده

اوصاندرمق قیلمق

ابعاد ابلاغ ابهاج

اوزاق ایتمك واردرمق، ایرشدرمك شادوفرحناك ایتمك

ابهام اتمام اجراء

شبهه‌لی قیلمق برنسنه‌یی تمام قیلمق جاری قیلمق ، حصوله

وفعله کتیرمك

اجمال احداث احراق

قیصالتمق، اختصار ایتمك، ظهوره کتیرمك ، یاقمق

جمله ایتمك ایجاد ایتمك

إحرام — إحساس

حاجيلر مكه‌نك حدودينه واردقلرنده البسه‌لريني چيقاروب بر پشتمال وبر حاولى ايله صارلمق — دويمق، حس ايتمك، ادراك ايتمك

إحسان — إحضار — إحياء

كوزل ايتمك، عطيه ويرمك — حاضر ايتمك، كتيرمك — حضوره ديرلتمك، فقير اولاني رفاه وغنايه نائل ايتمك

إخبار — إخراج — إخفاء — إخلال

خبر ويرمك — چيقارمق — كيزلمك — خلل ويرمك، سقطلمق

إدبار — إدخال — إدراك

كيرى كيتمك، پريشان اولمق — كيرديرمك — ارشمك، يتشمك، آكلامق

إدغام — إدمان

ايكى حرفى بربرينه ادخال ايتمك — برنسنه‌يه مداومت ايتمك، آلشمق

إذعان — إرخاء

اقرار واطاعته سرعت ايتمك — كوشتمك

إرسال — إزعاج — إسبال

كوندرمك — بركيمسه‌يي مضطرب وبى قرار قيلمق — ارسال ايتمك

إسراف — إسماع — إشغال

مالى بيهوده محله صرف ايتمك — ايشتدرمك — مشغول قيلمق

إصباح — إصرار

صباحه داخل اولمق — فارغ اولمامق اوزره اقدام والتزام تام ايله عقد قلب ايتمك

إصلاح — إضلال

فاسد اولان شيء ايى ايتمك — آزديرمق، طريق حقدن چيقارمق

إظهار — إعراض — إعطاء — إعظام

آشكاره قيلمق — يوز چويرمك — ويرمك — بيوك كورمك بيوتمك

إعلال

علتلى قيلمق، كلمات عربيه‌ده حروف علتى تخفيفاً تغيير ايتمك

إعلام — إعلان — إغفال — إفراط

بيلديرمك — آشكار ايتمك — الداتمق — حدى تجاوز ايتمك

افساد   افلاح

ایی شیٔ فنا ایتمك قورتولمق ، مطلوبه ظفر بولمق ، نعمت وراحتده دائم اولمق

اقبال   اكثار   اكرام

برطرفه میل وتوجه ایتمك   چوغالتمق   ایولك ایتمك

اكمال   الباس

برنسنه‌یی تمام وكامل قیلمق   كیدرمك

الحاد

مذهب حقدن عدول ایله مذهب باطله سلوك ایتمك

الزام   الهام

قاندیرمق ، سكوته مجبور ایتمك   خدای متعال فیض طریقیله عبدك قلبنه برنسنه‌یی القا وتلقین ایلمك

امعان   انزال   انصاف

كمال دقت ایتمك   ایندیرمك   عدل وداد ایتمك ، عادل اولمق

انفاق

نفقه ویرمك ، یولیله خرجمك

بو بابك مصدری بعضاً (فَعال) وزنی اوزره كلیر :

نَبات   عَطاء (١)

اوت بتیرمك   ویرمك

(فَعالة) وزنی اوزره كلیر :

كَرامة (٢)

عزت ، شرف وعندالله شریف اولمق

(فِعالة) وزنی اوزره كلیر :

اقامة (٣)

بر یرده دائمی مقیم وساكن اولمق ، برنسنه‌یی دائم وثابت ایلمك

بو بابك مصدری بعضاً اسم مفعولینك صیغه‌سی اوزره كلیر : (رَبِّ اَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ ، وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلاً كَرِیماً) آیات شریفه‌لرنده وارد اولان (مُدْخَل ، مُخْرَج) كلمات طیبه‌لری مصدردرلر

---

(١) اَنْبَتَ یُنْبِتُ نَباتاً اعطی یُعطی عطاءً

(٢) اَكْرَمَ یُكْرِمُ كَرامَةً

(٣) اقام یُقیم اقامةً

حالبوكه بو بابك اسم مفعولى بووزن اوزره كلمشدر : مُكَرَّم كبى . بوصورتده اسم مفعول ، مصدر ، اسم مكانك بو بابدن صيغه‌لرى مساويدر . كذا سائر ثلاثى مزيدفيهك بابلرندن كلان اسم مفعول ، مصدر ، اسم مكانك صيغه‌لرى مساويدر .

بونلرك تفريقلرى قرينهٔ كلام ايله حاصل اولور . نته‌كيم ايلروده بيان اولنور .

《 تفعيل بابندن كلان مصادر ؛ يدى وجه اوزره‌در 》

«١» (تَفْعِيل) وزنى اوزره كليركه قياس بودر :

تَبْدِيل	تَبْذِير	تَبْعِيد
دكشديرمك ، بشقه برحاله كتيرمك	اسراف صورتيله مالى طاغتمق	اوزاق ايتمك
تَحْرِير	تَحْرِيف	تَحْصِيل
يازمق	يازلمش شيئى تغيير ايتمك	حاصل قيلمق ، اله كتيرمك
تَحْقِيق	تَحْلِيف	تَحْوِيل
برشيئك اصلنى بيان ايتمك	يمين ايتديرمك	دكشديرمك بشقه درلو ايتمك

تَدْبِير	تَدْرِيس	تَدْقِيق
برشيئك انجامنى تفكر ايتمك	درس ويرمك ، اوكرتمك	دقتله آراشدرمق
تَرْدِيف	تَرْصِين	تَرْعِيب
آردى صيره يورتمك	رصانت ، متانت ويرمك	قورقوتمق
تَرْغِيب	تَرْفِيع	تَرْفِيق
رغبت ايتديرمك ، تشويق ايتمك	يوقارى قالديرمق	يوله برابر چيقارمق ، ارقداش ايتمك
تَرْفِيه	تَرْقِيق	تَزْيِين
نان و نعمتله مالامال قيلمق	اينجه‌لنمك : صورت نازكانه‌ده اداره كلام ايتمك	سوسلمك
تَشْرِيف	تَشْرِيك	تَصْدِيع
شرفلنديرمك	اورتاق قيلمق	باش اغرتمق
تَصْدِيق	تَصْرِيح	تَصْرِيف
كرچكلمك ، كرچكدر ديمك	آچيق سويلمك	تقليب ، كيف مايشا تحويل ايتمك

تضییق   تطبیق   تطهیر

طارالتمق   برابرایتمك، اویدرمق   مادی ومعنوی تمیزلمك

تعجیز   تعجیل   تعذیر

صیقنتی ویرمك   عجله ایتمك   عذرکاذب ایرادایلمك، ساخته
عذر درمیان ایتمك

تعریف   تعزیر   تعلیم

اطرافیله اکلاتمق   لوم، توبیخ، تأدیب ایتمك   اوکرتمك

تعییب   تفریج   تفریق   تفریش

عیبلمق   فرحلاندرمق   آییرمق   دوشه‌مك

تفریط   تفریع   تفسیر

تقصیرایتمك، افراطك ضدیدر   اصل مسئله دن فرع پیداایتمك   برشیئك معناسنی بیان، ایضاح ایتمك

تفصیل   تفویض   تفهیم

اطرافیله ، اطرافلی اوله‌رق بیان ایتمك   احاله، سپارش ایتمك   زیاده آکلاتمق

تقبیل   تقریب   تقریر

اوپمك   یاقلاشدرمق   یرلشدرمك

تقریض   تقسیم

مدح ایتمك   بولمك ، قسم قسم ایتمك

تقصیر   تقطیع

برشیء یاپمغه قدرت وارایکن چکینوب یاپمامق   پارچه پارچه کسمك

تقلیب   تقلیل   تکثیر   تکلیف

ترسنه چویرمك   ازالتمق   چوغالتمق   ایش بیورمق

تلخیص   تلطیف   تلوین

خلاصه ایتمك ، خلاصه‌سنی آلمق   مظهر لطف ایتمك   رنك ویرمك

تلیین   تمثیل   تمزیق   تمهید

یوموشاتمق   مثال کتیرمك   ییرتمق   یاپوب دوشه‌مك

تنسیق   تنشیط   تنصیص   تنصیف

نظام اوزره دیزمك   نشاطلندرمق   بعد التدقیق قراروریرمك   ایکی‌یه بولمك

تنظیف تنظیم تنقیح تنقیش

مادۀ تمیزلەمك دیزمك طرح زوائد ایله دوزلتمك نقش ایتمك

تنقیص تنمیق تنویع توبیخ

اکسلتمك یازمق نوعلندرمك معایبنی تعداد ایله تکدیر ایتمك

تودیع توزیع توسیط توسیع

امانت اولەرق تسلیم ایتمك طاغتمق واسطه ایتمك کنیش ایتمك

توسیم توصیف تهدید

علامتلمك وصف ایتمك قورقوتمق

تهذیب تهریب تهلیل

زوائدینی ازاله برله اصلاح ایدوب پاك ایتمك قاچرمق لا اله الا الله لفظ شریفنی ذکر ایتمك

«٢» (تفعله) وزنی اوزره کلیر :

تبصره تذکره

کوسترمك ، عبرت کوسترمك ، عبرت آمیز اولمق مقصودی خاطرلمغه وسیله ایتمك

توصیه تصفیه

برایشی بریسنه سپارش ایتمك طوری ، صافی قیلمق

«٣» (فعّال) وزنی اوزره کلیر :

کذّاب [١]

چوق یالان سویلمك

«٤» (مفعّل) وزنی اوزره کلیر :

ممزّق [٢]

یرتمق ، رخنه‌دار ایتمك

«٥» (تفعال) وزنی اوزره کلیر :

تبیان

واضح و آشکار ایتمك

«٦» (فعّال) وزنی اوزره کلیر :

---

[١] (وکذّبوا بآیاتنا کذّاباً) .

[٢] (ومزّقناهم کلّ ممزّق) آیات شریفه‌سنده واردلمشدر (کلّ تمزیق) دیمکدر .

بلاغ	سراح [٣]	سلام
یتشدرمك	خلاص ایتمك	عیوب و آفتدن بری و پاکیزه اولمق

«٧» (تفعال) وزنی اوزره کلیر :

تکرار

ایکی ویادها زیاده کره اجرا ایتمك

(مفاعله بابندن کلان مصادر)

مفاعله بابندن کلان مصادر (مفاعله ، فعال) وزنی اوزره کلیر : مقاتله قتال کبی . اهل یمن (فیعال) اوقورلر . امام فراء رحمه الله بیورمشکه : الك زیاده قیاس بودر . زیرا بو مصدرك فعلنده (الف) اولدیغی کبی اهل یمن بو الفی مصدرده اثبات ایتمشلردر . لکن او الفك ماقبلی مکسور بولندیغندن (یا) یه تحویل ایدوب بعده کسره ایله اکتفا ایلمشلردر . بناءً علیه بو بابدن کلان مصادر اوچ وجه اوزره در .

[٣] سلم یسلم سلاماً ، سرح یسرح سراحاً ، بلغ یبلغ بلاغاً (وسرحوهن سراحاً جمیلاً . ما علی الرسول الا البلاغ) آیات کریمه ده وارد اولمشدر .

«١» مباحثه

برنسنه یه دائر ایکی طرفلی اولان بحث و بیان و تفتیش ایچون بسط کلام ایتمك

مباینت

ایکی شی بر برینه موافق اولامق ، آیرلمق

متارکه

بر وقت ایچون بعض شروط ایله ایکی طرفدن جنکدن فارغ اولمق ، برنسنه یی حالی اوزره براقمق

مجادله	محاربه	محاسبه
مخاصمه و منازعه ایتمك	جنك ایتمك	حسابلشمق
محافظه	محاوره	مخابره
ضرر و زیاندن صاقلایوب حفظ ایتمك	جوابلشمق	خبرلشمك

مدافعه	مداهنه
دفع ایتمك ، دشمنك هجو و منی منع ایتمك	اظهار محبت و خلوص ایله برینك یوزینه قارشی یالان اوله‌رق مدح ایتمك

مذاکره

بر بریله سویلشمك ، برنسنه‌نك کیفیات و مقتضاسنی سویلشمك

مُراسَله — بربرينه مكتوب يازوب كوندرمك

مُراعات — رعايت ايتمك، حرمت ايتمك، كوزتمك

مُرافَعه — مدعى عليهى فصل خصومت ايچون حاكمه قالدرمق

مُزارَعه — اكينجيلك وجهيله معامله ايتمك

مُزايَده — مزاد ايتمك طريقيله بر نسنه‌نك بهاسنى تقدير ايتمك

مُسابَقه — برخصوصده يارش ايتمك

مُسارَعه — سرعت وعجله ايتمك

مُسامَحه — برخصوصده ملايمت ومساعده ايله معامله ايتمك، تكاسل وعدم دقت ايتمك

مُسامَره — كيجه صحبت ايتمك

مُشابَهه — بر نسنه بر نسنه‌يه بكزه‌مك، نظير اولمق

مُشاوَره — بربريله مشورت ايتمك، طانشمق

مُصاحَبه — همدم وهمصحبت اولمق

مُصادَفه — برينه راست كلمك

مُصادَمه — ايكى نسنه بربرينه چاتوب طوقشمق

مُصالَحه — طرفين جنك وجدالى ترك ايدوب بارشمق

مُضارَبه — دوكشمك

مُطابَقت — مغاير ومخالف اولميوب اويغون اولمق

مُطالَعه — بر نسنه‌يه واقف وآكاه اولمق ايچون متصل اكا نظر ايتمك

مُعادَله [١] — بر نسنه بر نسنه‌يه مساوى اولمق

مُقاوَمه — قارشى طورمق مخالفته قيام ايتمك

مُقايَسه — قياس ايتمك . ايكى نسنه‌نك بيننى تقدير ضمننده بربرينه تطبيق ايتمك

مُواظَبه — ايشنه دائما قدام وملازمت ايتمك

مُعارَضه — كرك قولاً وكرك فعلاً غوغا ايتمك

---

[١] معادله — علم جبرك اصطلاحاتندن اولوب مساوى علامتنك طرفيننده ترتيب اولنمش ايكى افادهٔ جبريه‌دن عبارت اولان هيئته اطلاق اولنور . مثلا ٧ + س = ٦ — ٣ س اولديغى كبى .

معاهده — معاینه

عهدو پیمان ایتمك — بر نسنه‌نك ایی ویا فنا اولدیغنه كوزیله باقمق، تفتیش ایتمك

مفارقه — مقابله

بری برندن آیرلمق — قارشی كلمك، بر نسنه‌یه مطابق اولوب اولمدیغی تحقیق ضمننده قارشولشدرمق

مقاتله — مقاطعه

جنك ایتمك — كسشمك، بری برندن قطع علاقه ایتمك

مكاتبه (۱)

مكتوبلشمق، قول قسمی خدمت ویا مال اوزرینه كتابته كسمك

مكالمه — ملاطفه

سویلشمك، بری بریله صحبت ومذاكره ایتمك — لطیفه ایتمك

ملاعبه — ممارسه

ایناشمق — ایشه چالشوب آلشمق

(۱) یعنی كوله‌یه ویا جاریه‌یه كیت خدمت ایت چالش بكا بیك غروش كتیر، سنی آزاد ایدرم دیه اذن ویرمكله مرقوم چالشوب تقدیر اولنان اقچه‌یی كتیرنجه‌یه قدر مكاتب دینور. او معاهده‌یه (مكاتبه) دینور اقچه كتوروب افندیسنه تسلیم ایتدكده حر اولور

منازعه

خصومت و آغز غوغاسی ایدوب چكشمك

مناقصه — مواصله

برشیء تنقیص ایتمك، اكسلتمك — بری برینه قاوشمق

موافقه

بر نسنه‌یی بر نسنه‌یه اویدرمق

مؤاخذه

بر آدمی صوچی مقابلنده عتاب ایتمك

«۲» (فعال) وزنی اوزره كلیر :

قتال — مثال

جنك ایتمك — اورنك ودستوره مشابه اولمق

«۳» (فیعال) وزنی اوزره كلیر :

قیتال

جنك ایتمك

(انفعال بابندن كلان مصادر)

انبساط — انبعاث

یایلمق، مسرور اولمق — ایلرو كلمك، نشأت ایتمك

انتباه   انتحار   انتخاب

اویانمق، آکاه اولمق   کندینی اولدیرمك   سچمك

انتساب   انتشار   انتظار

نسبت، تعلق، پیدا ایتمك   یایلمق   بکله‌مك

انتظام   انتعاش   انتقام   انتهاء

دوزکون اولمق   خوش حال اولمق   اوج آلمق   نهایت بولمق

انجذاب

برنسنه‌نك جاذبه‌سی قوتیله اول نسنه‌یه طوغری چکیلوب
منجر اولمق

انجلاء   انجماد   انحراف

آچیلوب روشن اولمق   طوکمق   برطرفه طوغری
میل وعدول ایتمك

انحصار   انحطاط

برحد داخلنده قالوب خارجه تجاوز ایتمامك   اشاغی ایتمك،
اشاغیلامق

انحناء   اندراس

اکلمك   اثری قالمامق اوزره بوزیلوب محو اولمق

اندفاع   انشراح   انصراف

صاوولمق   آچلمق، کوکل آچلمق   کری دونمك

انضمام   انعکاس

قاتلمق   مقلوب اولمق، مقابلنه دونمك، عکس ایتمك

انفتاح   انفراد   انفصال   انفعال

آچلمق   یالکز اولمق   آیرلمق   متأثر اولمق

انفکاك   انفلاق

یرندن آیریلوب چیقمق، چوزلمك   یارلمق

انقباض   انقطاع

طونوق یوزلی اولمق، غمناك اولمق   کسلمك

انقلاب   انکسار

دکشمك، دونمك، طرز آخره دوکلمك   قیرلمق، خاطر
مانده اولمق

انکساف   انکشاف

کونش طوتلمق   آچلمق

انهماك

جد واصرار ایدوب توغل ایده‌رك اوغراشمق

« افتعال بابندن كلان مصادر »

ابتداء — ابتدار

باشلامق — برايش ايشلمكه ربط قلب ايله قصد ايتمك

ابتداع — ابتهاج — ابتهال

يكيدن برشى پيدا ايتمك — مسرور اولمق — تضرع ونياز ايتمك

اتباع — اتحاد — اتخاذ

تابع اولمق — برلشمك ، برفكرده اولمق — ايدنمك

اتصاف — اتصال

وصفلنمق ، برحالى كيمك — اولاشمق ، يتشمك

اتعاظ — اتفاق — اتهام

وعظ قبول ايتمك — بربرينه اويوب برلشمك — تهمتلى اولمق

اتقاء — اجتراء

جناب حقدن قورقوب معاصيدن صاقنمق — جرأتلنمك

اجتسار — اجتماع — اجتناب

جسارتلنمك — طوپلنمق ، بريكمك — صاقنمق

اجتهاد — احتباس

قدرتى يتديكى قدر چالشمق — قپانوب قالمق

احتجاب — احتراز

كيزلنمك حجاب ايله مستور اولمق — صاقنمق

احتراق — احترام

طوتيشوب يانمق — تعظيم ايتمك

احتكار

مالى ، ذخيره‌يى آغير بهايه چيقمسنه انتظاراً صاتميوب صاقلامق

احتلام — احتمال — احتياج

رؤياده صو اقتضا ايتمك — يوكلنمك ، عقله قرين اولمق — محتاج اولمق

احتياط

بصيرت اوزره ، ايلريسنى كوزه‌ده‌رك طاورانمق ، لزومه مبنى تدارك ايتمك

اختتان — اختتام — اختراع

سنت اولمق — بيتمك ، ختام بولمق — مثلى كورلمامش برشيئى وجوده كتيرمك

اختصار — اختطاف — اختفاء

قيصالتمق ، اجمال ايتمك — قاپمق — صاقلانمق ، كيزلنمك

اختلاج　　اختلاس　　اختلاط　　اختلاف
سكيرمك　　قاپمق　　قارشمق　　بربرينه اويمامق ، اويوشمامق

اختلال　　اختيار
بوزوق اولمق، قاريشيق　　سچمك برشيئك پاكيزه سنى آلمق

ادخار　　ادعاء　　ارتباط
بيريكدرمك　　حقلى حقسز برحكمده آياق ديره مك　　باغلانمق

ارتحال　　ارتشاء　　ارتعاش
دنيادن آخرته كوچمك　　رشوت آلمق　　تيره مك

ارتفاع　　ارتكاب　　ارتهان
يوكسلمك چيقمق　　ناسزا، كوتو ايش ايشلمك　　رهين اوله‌رق آلمق

استماع　　استناد　　استواء　　اشتباه
ديكله مك　　طيانمق　　مساوى، مماثل اولمق　　شبهه لنمك

اشتداد　　اشتراء　　اشتراط　　اشتراك
شدتلنمك　　صاتين آلمق　　شرط قيلمق　　اورتاق اولمق

اشتغال　　اشتكاء　　اشتهار　　اضطجاع
مشغول اولمق　　شكايت ايتمك　　شهرت بولمق　　يان ياتمق

اطراد　　اعتذار
بربرينه اويمق　　عذر ديله مك، قصورينه معترف اولوب، عفوينى ديله مك

اعتراف　　اعتصام
عناد ايتميوب حقى تسليم ايتمك، اقرار ايتمك　　كناهدن صاقنمق

اعتقاد
كوكل باغلمق ، قلباً صحتنه قرار ويرمك

اعتماد　　اعتياد
قلباً استناد ايتمك ، امنيت ايتمك　　عادت ايدنمك

اغتسال　　اغتنام　　افتراء
ييقانمق　　غنيمت اوله‌رق آلمق　　يالان اوله‌رق اسناد قبايح ايتمك

افتراق　　افتقار　　اقتباس　　اقتحام
آيرلمق　　محتاج اولمق　　استفاده صورتيله آلمق　　كوكس كرمك

اقتداء   اقتدار   اقتران

اویمق ، تابع اولمق   مقتدر اولمق   یاقلاشمق ، یانینه کلمك ، مقارن اولمق

اقتصار   اقتفاء   اکتساء

قیصه کسمك   آردینه دوشمك   کیینمك

اکتساب   اکتفاء

قزانمق ، تحصیل ایتمك   کافی عد ایدوب قانع اولمق

التجاء   التزام   التصاق

صیغنمق   کندی اوزرینه لازم قیلمق   یاپشمك

التفات   التماس   التهاب

آشنالق ایتمك ، توجه ایتمك   رجا و طلب ایتمك   علولنمك

التیام   امتداد   امتزاج   امتناع

اوکولمق   اوزامق   بربرینه اویمق   کری طورمق

امتنان   امتیاز

ایلیکی باشه قاقمق   مزیت صوریه و معنویه جه سائرلردن آیرلمق

اهتداء   اهتزاز   اهتمام

دلالت ایله طوغری یوله کیتمك   صاللانمق   دقت ایتمك

﴿ افعلال بابندن کلان مصادر ﴾

ابیضاض   احمرار   اخضرار   اسوداد

آغرمق   قزارمق   یشیل اولمق   قرارمق

اصفرار   اعرجاج   اعوجاج   اعورار

صرارمق   طوپال اولمق   اکلمك   یك چشم اولمق

اغبرار

مغبر اولمق ، کوجانك اولمق

﴿ تفعل بابندن کلان مصادر ، اوچ وجه اوزره در ﴾

« ١ » (تفعل) وزنی اوزره کلیر :

تأثر   تأخر

محزونیت و انفعال صورتنده ایجلنمك   صکره یه قالمق

تأدب   تأذی

ادبلنمك ، ادبلی اولمق ، علم و ادب اوکرنمك   اینجنمك ، رنجیده اولمق

تأسس   تأسف   تأمل

اساسلانمق   اسفلنمك ، کدرلنمك   دقتله تفکر ایتمك

تأنی
بر ایشده عجله‌یی، خفتی ترك ایله تمکینلی طاورانمق

تأهل
اولنمك

تأید
قوتلنمك، قوت بولمق

تبحر
دریالشمق، علمده دریا کبی توسع وتعمق ایتمك

تبخر
بخاره منقلب اولمق

تبدل
دکشمك

تبرد
صوغومق

تبرع
اوزرینه واجب اولمیان عطیه‌یی ویرمك

تبرك
مبارك عد ایتمك

تبسم
کولمسه‌مك

تبغض
بغض کوسترمك

تبین
آچیغه چیقمق، عیان اولمق، وضوح بولمق

تثبت
ثابت، برقرار اولمق

تجبر
کبرلنمك

تجدد
یکیلنمك

تجرد
صوینمق، چپلاق اولمق، متأهل اولمامق

تجرع
تکلفله ایچمك

تجسس
دقتله آراشدرمق

تجسم
جسملنمك، مجسم اولمق

تجمع
طوپلانمق

تجمل
زینتلنمك

تجنب
صاقنمق

تجنن
دلیرمك، دلی اولمق

تجهز
لوازمی مرتب، منتظم اولمق

تحبس
حبس نفس ایتمك

تحجر
طاش کبی اولمق، پکشمك

تحذر
حذر اوزره اولمق، صاقنمق

تحرز
صاقنمق

تحرك
حرکت ایتمك، قیملدامق

تحری
آراشدرمق

تحزن
محزون اولمق

تحسر
حسرت چکمك

تحشد
تجمع ایتمك، طوپلانمق

تحصل
حاصل اولمق، حصوله کلمك

تحصن
مستحکم برموقعه قاپانمق

تحفظ
کندینی حفظ ایتمك

تحقق
حقیقت اولمق اوزره میدانه چیقمق

تحلل
اجزاسی آیرلمق، جزء جزء اولمق

تحمل
قاتلانمق

تحنن — شدتله آرزومند، مشتاق اولمق
تحول — دكشمك، بشقه درلو اولمق

تحير — حيران اولمق، حيرته دوشمك
تخلق — اخلاق پيدا ايتمك

تخلل — خلال بولمق
تخوف — قورقو پيدا ايتمك، خوفه دوشمك
تخيل — خياله آلمق

تدبر — تفكر عاقبت، تفكر حقيقت ايتمك
تدرس — درس آلمق
تذكر — درخاطر ايتمك

تذلل — كنديني ذليل كوسترمك
ترتب — برسبيله متعلق، عائد اولمق

ترحم — مرحمت ايتمك
تردد — برخصوصده ذهنده قرار ويره ميوب شبهه‌ده قالمق

ترسب — مايعك دينه چوكمك
ترصد — دقتله كوزتمك
ترفق — حلم ايله، ملايمتله معامله ايتمك

ترفه — رفاه بولمق، وسعت حاله نائل اولمق
ترقب — بكلمك، كوزتمك
ترقي — ايلريله‌مك

تركب — برشي ديكر شي ايله برلشوب امتزاج ايتمك
ترنم — دلكش برصورتده اجراي آهنك ايتمك

تزوج — اولنمك
تزهد — زاهد اولمق
تزين — سوسلنمك

تسأل — ديلنجيلك ايتمك، ديلنمك
تستر — كيزلنمك

تسلط — صاتاشمق
تسمم — زهرلنمك
تسيب — قيدسز اولمق
تشبث — ايشه ياپيشمق

تشبه — بكزه‌مك
تشتت — طاغلمق، متفرق، پريشان اولمق
تشجع — شجيع كورنمك

تشرف — شرفلنمك
تشكر — شكر ايتمك، نعمته، احسانه، ايلكه مقابل مدحده ثناده بولنمق

تفرد — تك اولمق
تفرس — وجه مصيب اوزره ادراك ايتمك
تفكر — دوشونمك

تفنن — فنوندن بهره‌دار اولمق
تفوق — اوسته چيقمق
تقدم — اوكه كچمك

تقرب — ياقلاشمق
تقرر — قرار بولمق ، قرارلشمق
تكبر — كبرلنمك

تكثر — چوق اولمق
تكرر — مكرر اولمق ، بردن زياده وقوع بولمق

تكفل — كفالت ايتمك ، كفيل اولمق
تكلف — كلفتلى ايش طوتمق

تكلم — سويلمك
تكيف — بر كيفيتله متصف اولمق

تلذذ — لذت بولمق ، آلمق شرينكام اولمق
تلفظ — اصواتى آغزدن لفظ حالنده اخراج ايتمك

تلوث — بولاشوب مردار اولمق
تلون — رنكدن رنكه كيرمك
تمتع — فائده‌لنمك

تمدن — كسب مدنيت ايتمك ، مدنى اولمق
تمزق — ييرتلمق

تمسك — اهتمام ايله طوتمق
تمكن — مكانلنمق ، مكان طوتمق ، يرلشمك

تملق — يالطاقلانمق
تمنى — ديله‌مك ، آرزو ايتمك
تنبه — اويانمق

تنزه — كسب انشراح ، كسب انشراح ايچون فرحلى يرلرده كزنمك

تنعم — نعمت ايچنده بولنه‌رق راحت ايتمك
تنفس — صولوق آلمق ، يورغونلق آلمق

تنفل — نافله نماز قيلمق
تنوع — نوعلنمك ، نوع نوع اولمق
توجه — يوزينى برجهته دوندرمك

تورع — ورع صاحبى اولمق
توسط — آره‌يه كيرمك ، وساطت ايتمك

توسل — وسيله اتخاذيله معنى طوتمق
توصل — اولاشمق ، قاووشمق

توضؤ — آبدست آلمق
توطن — وطنلانمق ، وطن طوتمق
توغل — زیاده‌سیله مشغول اولمق

توقی — صاقنمق
توکل — جناب حقه تسلیم امور ایله انقیاد ایتمك

تولد — حقیقی ومجازی طوغمق
توهم — وهمه‌دوشمك
تهجد — کیجه اویانوب نماز قیلمق

تیقن — یقیناً بیلمك

« ۲ » (تفعّال) وزنی اوزره کلیر :

تخلاق — خو بی اولمیان نسنه ایله تکلف ایدوب خو یلنمق

« ۳ » (فعله) وزنی اوزره کلیر :

طیره — اوغورسز عد ایتمك
خیره — بر نسنه‌یی سائر اوزره تفضیل وترجیح ایلمك

(تفاعل بابندن کلان مصادر)

تبادر — بردن بره ذهنه کلمك
تبادل — بر برینه بدل اولمق

تباعد — اوزاقلشمق
تتابع — بر بری آردنجه کیتمك
تثاؤب — اسنه‌مك

تثاقل — اوشنوب آغیرلشمق
تجاسر — جسارتلنمك ، جسارت ایتمك

تجاهل — جاهل کبی کورنمك ، بیلمزلنمك
تداخل — بر برینه کیرشمك

تدارك — تهیئه ایتمك حاضرلمق
تدافع — ایتشمك، قاقشمق
تداول — الدن اله کزمك

تراکم — بیریکمك
تزاید — آرتمق، چوغالمق
تصاحب — صاحب چیقمق، صحابت ایتمك

تصادف — راست کلمك
تضاعف — ایکی ویا دها زیاده قات اوله‌رق زیاده‌لشمك

تطابق — بر برینه اویغق
تعارض — حکمجه بر برینه ضد ، مخالف اولمق

تعارف

برشیئی هرکس بیلمك ، برشیٔ جمله‌جه معروف اولمق

تعاطی

بربرینه ویرمك، ویرشمك

تعالی

یوکسك اولمق، یوکسلمك

تعاون

بربرینه معاونت ایتمك

تغابن

بربرینی آلداتمق

تغافل

غافل کورنمك ، غافل کبی طاورانمق

تفاوت

ایکی شی بربرندن فرقلی اولمق

تقابل

قارشی قارشی‌یه اولمق ، قارشیلاشمق

تقارب

بربرینه یقین کلمك

تقاطع

بربرینی کسمك ، کسشمك

تقاعد

مأموریتدن چکیلوب چراغ اولمق

تکاسل

اوشنمك ، تنبلجه‌سنه طاورانمق

تلاطم

طالغه‌لر اورشمق ، چارپشمق

تلاقی

بربرینه قارشی کلوب بولشمق

تمارض

خسته کبی کورنمك، یالاندن خسته اولمق

تمایل

میل ایتمك ، میللنمك

تناسب

بربرینه مناسب اولمق

تنافر

بربرندن اورکمك ، نفرت ایتمك

تناقص

آزالمق، اکسلمك

تناقض

انسانك ایکی سوزی بربرینه مخالف اولمق

تناول

آلوب یمك

تناهی

نهایت بولمق

تواضع

الچاق کوکللولك ایتمك

تواعد

وعدلشمق

توافق

اویمق

تهاجم

بربرینه هجوم ایتمك

تهاون

برایشی مهمسه‌میوب آغر طاورانمق

(استفعال بابندن کلان مصادر)

استئجار

برنسنه‌یی ویا برکیمسه‌یی اجرت ایله طوتمق

استبدال

دکشدیرمك

استبراء (١)

تبول ایدلدکدنصکره قمیشده بولك اثری قالمینجه‌یه قدر قورولنمق

استبشار

مژده آلمق

استبعاد

بعید عد ایتمك

استثقال

ثقیل وکریه عد ایتمك

استثناء

قاعده‌دن خارج طوتمق

استجواب

افاده‌سنی آلمق

استجلاب

چکمك، کندی یانه، طرفنه کتیرمك

استحسان

بکنمك، مقبول وپسند عد ایتمك

استحصال

حاصل قیلمق، الده ایتمك

استحضار

حاضرلامق، حاضر ایتمك

استحقاق

مستحق اولمق، سزاوار اولمق

استحکام

متانت، قوت ویرمك

استحمام

صیجاق صو ایله یقانمق

استخدام

خدمتده قوللانمق

(١) استبراء ـ اهل اسلامه فرضدر

استخراج

چیقارمق

استخفاف

خفیف، بیاغی عد ایتمك

استدراك

برنسنه ایله برنسنه‌یی اکلامق قیدنده اولمق

استدعاء

متواضعانه طلب ایتمك

استدلال

دلیل کتیرمك

استرحام

یالوارمق، نیاز ایتمك

استرداد

کری آلمق

استسقاء

بدنك برطرفنده ویاخود قرینده صو بریکمك، مستسقی اولمق، ایچه‌جك صو طلب ایتمك، قوراق وقتده باران ایچون دعا ایتمك

استصحاب

یانه آلمق

استعداد

قبول وانصافه طبیعی آماده بولنمق

استعذار

عذر بیان ایدوب عفو طلب ایتمك

استعطاف

شفقت طلب ایتمك

استعفاء

برخدمتدن، برمأموریتدن معزول ومعفو اولمغی ایستمك

استعلام معلومات طلب ايتمك

استعمال قوللانمق

استغراب غريب، عجيب عد ايتمك

استغراق كندينى بيلميه جك درجه ده طالغين اولمق

استغفار جناب حقدن مغفرت ايستمك

استغلال خانه، دكان كبى اموال غير منقوله وارداتى بو رجه بدل ترك ايتمك

استغناء محتاج اولمامق، نازلنمق

استفسار صورمق، افاده طلب ايتمك

استفهام آكلامق ايستمك

استقامه طوغرى اولمق

استقباح قبيح و ناپسند عد ايتمك

استقبال كيدوب قارشولمق

استقراض اودنج پاره آلمق

استقصاء دقتله آراشدرمق

استقلال باشلى باشنه اولمق، مستقل اولمق

استمداد مدد و ياردیم طلب ايتمك

استخراج رأى، فكر يوقلامق

استنباط حكم و معنى چيقارمق

استنجاء قضاى حاجتدن صكره طهارت آلمق

استنساخ نسخه سنى، عينى آلمق

استنشاق تطهير ايچون بورونه صو چكمك

استنطاق صورمق، سويلتمك، ايستمك

استنظار بكلمك

استنكاف يوز چويرمك، چكنمك

استهجان قبيح عد ايدلمك

استهداء هدايت و ارشاد طلب ايتمك

استهزاء ذوقلنمك، مسخره لغه آلمق

استئذان اذن ايستمك

استيعاب ايچنه آلمق

استيفاء تماماً آلمق

استيقاظ اويقودن اويانمق

استيلاء برى برينك ملكنى قوۀ غالبه ايله ضبط ايتمك

استئمان امان ديله مك

استيناس توحش كيدوب آلشمق، الفت ايتمك

استيناف يكيدن باشلامق

(افعیعال بابندن کلان مصادر)

اعشیشاب   اخلیلاء   اخفیفاء

یریوزی زیاده اوتلانمق   زیاده طاتلی اولمق   زیاده یینیك اولمق

اذلیلاء   اغدیداء

زیاده ذلیل و حقیر اولمق   صاچ زیاده اوزامق

اغریراء   اخدیداب

دوه یه چپلاق بینمك   زیاده قنبور اولمق

(افعوال بابندن کلان مصادر)

اجلواذ   اعلواط

دوه زیاده سرعتله یوریمك   دوه یه بینمك و بریره ملازمت ایتمك

(افعیلال بابندن کلان مصادر)

احمیرار   اصفیرار   اخضیرار

زیاده قزارمق   زیاده صرارمق   زیاده یشیل اولمق

اسویداد   ابییضاض

زیاده قرارمق   زیاده اغرمق

(رباعی مجرده ملحق بابلردن کلان مصادر)

حوقله   بیطره   جهوره

ضعیف اولمق   نعلبندلك ایتمك   آچیقدن قرآن اوقومق

سروله   عثیره   جلبیه

کوملك ویا طون کیمك   ایاق قایوب سورچمك   جبه کیمك

سلقیه   قلنسه

ارقه اوزره یاتمق   صاریق ویا فس باشه کیمك

شریفه   غوبطه

اکین اوزایوب بیراقلری کسلمك   حسد ایتمك ، بر نعمتی تمنی ایتمك

(رباعی مزید فیه واکا ملحق بابلردن کلان مصادر)

احرنجام   اقشعرار   تدحرج   توسوس

طوپلانمق   تویلر اورپرمك   یوارلانمق   وسوسه لنمك

تزلزل   تجورب   تشیطن

صاللانمق   چوراب کیمك   فعل مکروه ایشلمك

تزهوك   تجلبب

صاللانه‌رق وافتخار ایدرك یوریمك   اوست اوروبه‌سنی کیمك

تسلقی

ارقه اوزره یاتمق

تمت بعنایة الله تعالی

